

Innst. S. nr. 44

(2000-2001)

Innstilling fra finanskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Hallgeir H. Lange-land om å vurdere utvidelse av prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste slik at det gis mulighet til å overføre skatt til fredsskapende arbeid

Dokument nr. 8:85 (1999-2000)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag for Stortinget om en utvidelse av prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner, og vurdere å utarbeide en egen lov som gjør det mulig for enkeltpersoner å omfordele skatt fra militær virksomhet til et fond for konstruktivt fredsskapende arbeid."

Det bes vurdert å foreslå en utvidelse av prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner fra 19. mars 1965. Hensikten er å gi mulighet for at skattebetalere som av samvittighetsgrunner ikke kan støtte militær virksomhet, i stedet får overføre denne delen av sin skatt til et fond for konstruktivt fredsskapende arbeid.

I FN-rapporten om virkningen av væpnede konflikter på barn fra 1996 opplyses det at andelen av sivile ofre i krig i begynnelsen av forrige århundre var på om lag 5 pst. Denne prosentandelen har nå steget til over 90. Halvparten av disse er barn.

Det er ikke lenger soldatene som er det viktigste instrumentet i krigføring. Krigføring i dag omfatter kostbare høyteknologiske våpen, og det er først og fremst profesjonelle styrker som deltar. Man er i prinsippet med andre ord mer avhengig av skattepenger enn vernepliktige soldater.

Moderne kriger finansieres gjennom skatter og avgifter. For mennesker som er motstandere av forsøk på å løse konflikter med våpenmakt, er det moralsk liten forskjell på konkret å avfyre dødelige våpen og å betale andre for å gjøre det.

Retten til tros- og samvittighetsfrihet står høyt som menneskerettighet, og er nedfelt i FNs menneskerettig-

hetserklæring, artikkel 18 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, artikkel 9. Nürnberg-domene stadfester at individuell samvittighet står over pålagt ordre.

Målet med lovforslaget er ikke å gi skattelette eller økonomisk gevinst til enkeltpersoner. Den nye loven som bes vurdert, vil eventuelt anerkjenne den personlige samvittighets autoritet hos alle borgere - kvinner som menn. Når det gjelder forbrytelser mot menneskeheten, vil alltid individuelt ansvar stå over lydighet mot myndighetene.

Fordi prinsippet om samvittighetsfrihet er anerkjent i militærnekteloven, kan en rett til slik overføring ikke skape presedens for andre personer som måtte søke om omfordeling av skatt.

Planen er å etablere et fredsfond som styres av regjeringsoppnevnte medlemmer og representanter for fredsorganisasjoner. Pengene er tenkt brukt til for eksempel forsoningsarbeid, konflikthåndtering, fredsutdanning, fredsforskning, FNs forebyggende diplomati, Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa (OSSE), kamp mot barnesoldater og den internasjonale minekampanjen.

I dag finnes det en ordning hvor 300 000 medlemmer av tros- og livssynssamfunn får refundert en del av kirkeskatten, tilsvarende det som samfunnet bruker på Den norske kirke. Tilskuddet gis etter stykkprisprinsippet. Omfanget avhenger av antall tilskuddsberettigede medlemmer i det enkelte samfunn og budsjetterte utgifter til drift av Den norske kirke. Fylkesmannen kontrollerer ordningen. Fredsfondet bør kunne følge samme prinsipp.

Alternativt kan alle kvinner og menn krysse av på selvangivelsen for å markere at man ikke vil skatte til Forsvaret, men til et fredsfond.

Nils Butenschøn, direktør for Institutt for menneskerettigheter, mener spørsmålet om etableringen av et fredsfond fortjener å bli utredet. Han sier:

"Det dreier seg tross alt om et såpass grunnleggende spørsmål som deltakelse i krig. Man står prinsipielt sett overfor det samme valg som når man sier ja eller nei til militær verneplikt. Det samme samvittighetsspørsmålet gjør seg gjeldende i forhold til skattepengene. Jeg ser ingen grunn til å behandle fredsskatt prinsipielt annerledes enn siviltjeneste."

Han synes det er et sentralt poeng at man allerede har en ordning for fritak fra militærtjeneste.

Fredsskattbevegelsen er internasjonal gjennom organisasjonen Conscience and Peace Tax International, som har rådgivende status i FN. Forslag om lov om fredsskatt har vært fremmet i en rekke land, Tyskland, Nederland, USA og Belgia. I Storbritannia ble det tatt opp i parlamentet 19. oktober i fjor. Det er verdt å merke seg at 57 MPs fra Labour støttet forslaget.

I Norge støtter Norges Fredslag og Norges Fredsråd innføringen av fredsskatt. Fredsrådet er et samarbeidsorgan for 17 norske fredsorganisasjoner. Rådet ledes av Fredrik S. Heffermehl, og skal drive parti- og blokkpolitisk uavhengig virke for fred, nedrustning og konfliktløsning.

En rekke personer støtter lovforslaget, som Nils Butenschøn, Odd Børretzen, Nils Christie, Erik Dammann, Inge Eidsvåg, Thomas Hylland Eriksen, Berge Furre, Ottar Hellevik, Knut Holtedahl, Jacob Jervell, Erling Kjekstad, Hanna Kvanmo, Lars Andreas Larsen, Ole D. Mjøs, Kari Anne Moe, Mette Newth, Arne Næss, Stig Utne og Thomas Chr. Wyller.

Daværende statsminister Bondevik sa i sin nyttårstale ved inngangen til et nytt årtusen:

"Norge må være en fredsnasjon - en aktør for konfliktløsning og fredsskapende virksomhet. En nasjon som følger Nordahl Griegs strategi: "Skaper du menneskeverd, skaper du fred"... Huskes vi som fredsnasjon, har nordmenn grunn til å være stolte."

Norge har lovfestet retten til å nekte militærtjeneste av samvittighetsgrunner, og kan nå bli det første landet i verden som innfører fredsskatt.

Ettersom tros- og samvittighetsfrihet er en av de mest grunnleggende menneskerettigheter er det nødvendig med en vurdering av en lov om et fredsskattefond, slik at alle borgere, kvinner og menn, kan få anledning til å bidra til landets sikkerhet uten å komme i alvorlig konflikt med sin overbevisning.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Dag Terje Andersen, Erik Dalheim, Grethe G. Fossum, Britt Hildeng, Ottar Kaldhol, Torstein Rudihagen og Signe Øye, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Per Erik Monsen og

Kenneth Svendsen, fra Kristelig Folkeparti, Valgerd Svarstad Haugland, Lars Gunnar Lie og Ingebrigt S. Sørfonn, fra Høyre, Børge Brende, Per-Kristian Foss og Kjellaug Nakkim, fra Senterpartiet, Odd Roger Enoksen, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, fra Venstre, Terje Johansen, og representanten Steinar Bastesen, viser til brev fra finansministeren, datert 19. oktober 2000 som er vedlagt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til vurderingene i brevet og tilrådingen om ikke å utvide prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste slik at det gis mulighet til å overføre skatt til fredsskapende arbeid, og anbefaler at forslaget i Dokument nr. 8:85 (1999-2000) ikke bifalles.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil understreke at tros- og livssynsfrihet er en sentral menneskerettighet. Disse medlemmer ser også på freds- og konfliktløsende arbeid som ulike organisasjoner gjør som et viktig supplement til det som blir gjort av FN, OSSE, Menneskerettighetsdomstolen osv.

Disse medlemmer viser til at det er innbetalte skatter fra enkeltpersoner som blir brukt til støtte for organisasjoner som utfører fredsskapende arbeid. Med dette som begrunnelse vil disse medlemmer ikke kunne støtte en egen lov der enkeltpersoner selv får anledning til å omfordele skatt til et fond for fredsskapende arbeid. Disse medlemmer viser for øvrig til vurderingene i brevet fra finansministeren, datert 19. oktober 2000.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er positiv til alle initiativ som kan bidra til fredsskapende arbeid. I en verden der millioner opplever krig er det viktig å understreke fred, dialog og forsoning istedenfor krig. Særlig er det viktig at rike nasjoner som Norge bidrar både økonomisk og moralsk til fredsskapende arbeid. Dette medlem er imidlertid tvilende til at å innføre et system med øremerkede skattepenger, vil bidra til dette. Det kan medføre at bevilgninger til ulike fredsskapende tiltak reduseres, og kan medføre utilsiktede presedensvirkninger.

Dette medlem mener på denne bakgrunn at en utvidelse av militærnekte-loven er problematisk, men mener likevel det er påkrevd med en bredere gjennomgang av hvilke implikasjoner tros- og religionsfriheten nedfelt i blant annet menneskerettighetserklæringen kan ha på annet lovverk, blant annet skatteloven, for mennesker som av alvorlige overbevisningsgrunner blir fritatt for militærtjeneste. Dette medlem ber departementet komme tilbake til Stortinget med en slik gjennomgang. Dette medlem anbefaler derfor at forslaget i Dokument nr. 8:85 (1999-2000) vedlegges protokollen, og vil således stemme imot komiteens tilråding.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Dokument nr. 8:85 (1999-2000) - forslag fra stortingsrepresentant Hallgeir H. Langeland om å vurdere utvidelse av prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste slik at det gis mulighet til å overføre skatt til fredsskapende arbeid - vedlegges protokollen.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:85 (1999-2000) - forslag fra stortingsrepresentant Hallgeir H. Langeland om å vurdere utvidelse av prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste slik at det gis mulighet til å overføre skatt til fredsskapende arbeid - bifalles ikke.

Oslo, i finanskomiteen, den 23. november 2000

Dag Terje Andersen
leder

Børge Brende
ordfører

Siv Jensen
sekretær

Vedlegg**Brev fra Finansdepartementet til Stortingets finanskomité, datert 19. oktober 2000.****Dokument nr. 8:85 (1999-2000) forslag fra stortingsrepresentant Hallgeir H. Langeland om å vurdere utvidelse av prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste slik at det gis mulighet til å overføre skatt til fredsskapende arbeid**

1.

Jeg viser til finanskomiteens brev 9. oktober 2000 der komiteen oversender Dokument nr. 8:85 (1999-2000) til uttalelse. I dokumentet foreslås å be Regjeringen vurdere å legge fram et forslag om en egen lov som gjør det mulig for enkeltpersoner å omfordele skatt fra militær virksomhet til et fond for konstruktivt fredsskapende arbeid.

2.

Som et utgangspunkt vil jeg bemerke at som hovedregel skjer statlig finansiering av ulike formål og tjenester via budsjettering av midler fra staten. Eksempelvis har vi ingen øremerket kirkeskatt i Norge, slik en har i Danmark og til dels i Sverige.

3.

En ordning med adgang til overføring av skatt til et fredsfond bes vurdert utformet etter samme prinsipper som ordningene med tilskudd til tros- og livssynssamfunn, jf. lover av 13. juni 1969 nr. 25 og 12. juni 1981 nr. 64.

Tilskuddet til tros- og livssynssamfunn etter disse reglene skal være så stort at det svarer om lag til de budsjetterte utgiftene til Den norske kirke. Ved beregningen av tilskuddet skal det ikke tas i betraktning om utgiftene til Den norske kirke dekkes av skattemidler, av fond eller andre kilder.

Tilskuddet beregnes på grunnlag av forholdstallet mellom medlemmer i Den norske kirke og i de registrerte tros- eller livssynssamfunn. Registrerte tros- eller livssynssamfunn må føre medlemslister, og kan derfor oppgi et nokså eksakt medlemstall.

I forarbeidene til lov om trossamfunn, Ot.prp. nr. 27 (1967-68) Om lov om trossamfunn på side 42, blir det gitt følgende begrunnelse for forslaget om tilskuddsordningen:

"Justisdepartementet mener at en bør opprettholde prinsippet om at dissenter (medlemmer av registrerte trossamfunn) bør ha en form for kompensasjon av hensyn til det offentliges utgifter til statskirken. I tillegg til

de ideale hensyn som ligger til grunn for en særordning, legger man vekt på at denne særordningen har gammel hevd hos oss - den kan føres tilbake til den tidligere dissenterlov av 1845, og at det så vidt vites er vanlig med en særordning i andre land med statskirkeordning."

Stortinget ga i Innst. O. XVI (1968-69) på side 2-3 sin tilslutning til denne begrunnelsen.

Ordningen med tilskudd til registrerte trossamfunn mv. gir ut fra sin historiske begrunnelse, og sin tilsvarende eksistens i andre land med statskirkeordning, liten grunn til påberopelse av parallelle særordninger på andre områder. Ordningen med tilskudd til trossamfunn mv. innebærer at kanaliseringen av statlige midler på dette området blir i samsvar med medlemsmassen i forskjellige slike samfunn. Når det gjelder militært forsvar av Norge, bør utgiftsnivået bestemmes gjennom ordinære politiske beslutningsprosesser.

4.

Alternativt bes vurdert om ordningen kan gjennomføres ved avkryssing på selvangivelsen for å markere at man ikke vil skatte til forsvaret, men til et fredsfond. En lignende løsning ble vurdert ved innføringen av ordningen med tilskudd til registrerte trossamfunn, men ble avvist med følgende begrunnelse, se Ot.prp. nr. 27 (1967-68) på side 43:

"Et annet alternativ som er omtalt av komiteen, og som har vært brakt i forslag i en av uttalelsene om innstillingen er å avsette dissenteres "kirkeskatt" til særskilte formål som har alminnelig tilslutning, for eksempel humanitære formål eller utdanningsformål. Man er imidlertid enig med Dissenterlovkomiteen i at en slik ordning ikke vil være annet enn en tom form, da skattepengene ikke er øremerket."

Etter min vurdering gjør begrunnelsen for avvisningen av dette alternativet fortsatt seg gjeldende, og jeg vil på denne bakgrunn ikke tilrå dette alternativet.

5.

På bakgrunn av en samlet vurdering kan jeg ikke tilrå at det utarbeides en egen lov som gjør det mulig for enkeltpersoner å overføre skatt fra militær virksomhet til et fond for konstruktivt fredsskapende arbeid.